

Okul öncesi cinsel eğitime yönelik ebeveynlerin bilgi tutum ve uygulamaları

Parents' knowledge and attitudes and practices about preschool sex education

Ümran Çevik Güner¹, Sare Aktaş²

ÖZ

AMAÇ: Bu çalışma, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik bilgi tutum ve uygulamalarını değerlendirmek ve sosyodemografik ilişkileri incelemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER: Bu tanımlayıcı, kesitsel çalışmanın örneklemini okul öncesi dönem çocuğu olan ve gönüllü 320 ebeveyn oluşturmuştur. Çalışma verileri, ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri, cinsel eğitim bilgi ve tutumlarını içeren anket formu ile Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler SPSS 17.0 programı ile yüzdelik oranları, ki-kare analizleri ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Ebeveynlerin %67,2'sinin cinsel eğitim tanımını, %29,4'ünün cinsel eğitime başlama yaşını doğru olarak bildikleri saptanmıştır. Cinsel eğitimin verilme oranının %41,9 olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin %45,3'ü cinsel eğitimle ilgili bilgilerinin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Cinsel eğitim tanımını, cinsel eğitime başlama yaşını bilme ve cinsel eğitim verme durumunun, ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, eğitimi, mesleği, okul profili, aile yapısı, çocuk cinsiyeti ile cinsel eğitim konusunda kendilerini yeterli bulma durumunun ise ebeveynlerin yaşı, eğitimi, mesleği, okul profili, çocuk cinsiyeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

SONUÇ: Ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda yeterli bilgi ve uygulamaya sahip olmadıkları ve çoğunun kendilerini yeterli görmedikleri belirlendi. Çocukların sorularının yeterli bilgi ve donanımla cevaplanması, yaşanabilecek olumsuz olaylar karşısında daha bilinçli ebeveynlerin bulunması açısından anaokullarında cinsel eğitim programlarının rutin olarak uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ebeveyn, cinsel eğitim

ABSTRACT

OBJECTIVES: This study was carried out to evaluate parents' knowledge, attitudes and practices towards sex education and to examine sociodemographic relationships.

MATERIAL and METHODS: The sampling of this descriptive, cross-sectional study consisted of 320 volunteering parents with pre-school children. The study data were collected between January and March 2016 using a questionnaire including parents' socio-demographic characteristics and knowledge and attitudes about sex education. The data were analyzed on SPSS 17.0 software package using percentage and Chi-square analyses.

RESULTS: It was determined that 67.2% of the parents knew the definition of sex education and 29.4% the age of starting sex education correctly. The rate of sex education already given was found to be 41.9%. 45.3% of the parents stated that their knowledge about sex education was sufficient. It was found that the state of knowing the definition of sex education and the age of starting sex education and the state of giving sex education had correlations with parents' gender, age, education level and job, the profile of the school, family structure, and the gender of children; finding themselves adequate about sex education were correlated with the parents' age, education and job, the profile of the school, and the gender of children ($p<0.05$).

CONCLUSION: It was determined that the parents did not have adequate knowledge and practices on sex education and that most parent did not consider themselves adequate. It is recommended that sex education programs should be applied routinely in nursery schools so that children's questions can be answered more accurately with sufficient information and equipment and we can make sure that there are more conscious parents in the face of undesirable events.

Keywords: Child, parent, sex education

Bu araştırma 18-20 Ekim 2018 tarihinde Çorum'da düzenlenen Uluslararası 4. Adli Hemşirelik, 3. Adli Sosyal Hizmet ve 2. Adli Gerontoloji Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye
²Tokat Devlet Hastanesi, Çocuk Acil Kliniği, Tokat, Türkiye

Yazışma Adresi/ Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Ümran Çevik Güner
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
60100 Merkez, Tokat, Türkiye
Tel: +90 505 443 66 24
E-mail: umrancevik@hotmail.com

Geliş/ Received: 18.12.2021

Kabul/ Accepted: 18.01.2022

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocuğun ailesini ve çevresini tanımaya başladığı, öğrenme isteği ve merakının yoğun olduğu, bu amaçla da çevresi ve ailesiyle daha çok iletişim kurduğu bir dönemdir. Çocuğun kişiliğini oluşturan temel kazanımların edinildiği bu dönemde, bir otorite olarak ebeveynler tüm gelişim alanlarında çocuğa rehberlik etmelidirler. Bu gelişim alanlarından birisi de çocuğun cinsel gelişim alanıdır. Okul öncesi dönemde cinsel eğitime önem vermek, diğer birçok konuda olduğu gibi çocuğun gelişimi açısından birçok fayda sağlayacaktır.^[1,2] Ayrıca bu dönemde

cinsellik hakkında konuşmaya başlamak, ebeveynler açısından çocukların yaşı büyüdükçe cinsel eğitimi daha sorunsuz vermelerini sağlayacaktır. Aksine çocukların büyümesi beklendiğinde çok zor olacaktır.^[3,4] Eğer çocuk aşamalar halinde yaşına uygun bir şekilde cinsel eğitim alırsa ileriki yaşamlarında karşı cinsle ilişkilerinde daha istikrarlı olması beklenir.^[5] Bu nedenle okul öncesi döneminin cinsel eğitimin kritik dönemi ve başlangıç aşaması olduğu söylenebilir.

Cinsel eğitim, bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, bu konularda olumlu bir kimlik geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi, olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi ve mahremiyet eğitimidir. Bu eğitimin ana amacı, biyolojik ve cinsel gelişmeler konusunda çocukları ve gençleri bilgi sahibi yaparak, onların bu alandaki gerginliklerinin azalmasını sağlamaktır.^[6,7] Cinsel eğitim aynı zamanda çocuklara cinsel istismarlardan korunmaya yönelik beden kontrolü ile ilgili farkındalık kazandırmayı da amaçlamaktadır. Çocuklara yönelik cinsel istismar oranlarının her geçen yıl arttığı görülmektedir.^[8] Bu sebeple ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili kavramlar hakkında bilgi sahibi olması ve cinsel istismarın önlenmesi konusunda çocuklarıyla iletişim kurmaya teşvik edilmeleri gerektiği bildirilmektedir.^[9-13]

Çocukların cinsel merak sorularını yanıtlamak onların cinsel eğitimlerinin bir parçasıdır.^[14] Araştırmalar çocukların genellikle ailenin diğer fertlerine göre anneleriyle daha fazla zaman harcadıklarını, dolayısıyla cinsel sorunları hakkındaki sorularını ilk kaynak olarak annelerine sorduklarını göstermektedir.^[1,6,15] Ancak çocuğun cinsel gelişimini, onun tüm gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmeleri, buna ilişkin problemleri ele almaları, çocuğa gerekli bilgileri vermelerinin doğal bir eğitim görevi olduğunu benimsemeleri anne-baba için bir zorunluluk ve sorumluluktur. Türkiye’de^[7,16-18] ve benzer şekilde diğer ülkelerde okul öncesi dönem çocukların ebeveynlerinin cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki görüşleri ilgili yapılan çalışmalar^[19,20] sınırlı sayıda olup cinsel eğitim verme durumlarının sosyodemografik değişkenlerle ilişkileri yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik bilgi, tutum ve uygulamalarını değerlendirmek ve sosyodemografik ilişkileri incelemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Tarihi

Bu araştırma Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında tanımlayıcı ve kesitsel araştırma olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Tokat ilinde merkez ilçe anaokullarına kayıtlı 4–6 yaş grubu toplam 400 çocuğun ebeveynleri oluşturmuş olup, araştırmanın örneklemini ise Tokat ilinde merkez ilçede Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından alınan bilgiler doğrultusunda sosyoekonomik çevre profiline göre belirlenmiş üç düzey anaokulundan (düşük, orta, yüksek düzey) 2’şer okul olmak üzere rastgele örneklem yöntemi ile seçilen altı anaokuluna kayıtlı 4–6 yaş grubu çocuğun araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 320 ebeveyni (anne veya baba) oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür taraması eşliğinde hazırlanan ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri (yaş, meslek, eğitim düzeyi vb.) ve cinsel eğitim bilgi, tutum ve uygulamalarını içeren anket formu kullanılarak toplanmıştır.^[6,7,15,17] Araştırma verileri eğitim verilen bir anketör tarafından ebeveynlerle birebir görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır.

Araştırma Etiği

Araştırmanın uygulanması için Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Komitesi tarafından 2016–07/01–15 KAEK-227 sayılı etik kurul kararı onay belgesi ve araştırmanın yapılacağı Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. İnsan haklarının korunmasını sağlamak amacıyla, çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında ebeveynler bilgilendirilmiş ve sözlü ve yazılı olarak onamları alınmıştır. Elde edilen veriler sadece araştırma amaçlı kullanılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 17.0 programı ile ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri ve cinsel eğitim bilgi tutum ve uygulamaları frekans ve yüzdelik oranları ile, cinsel eğitim tanımını, cinsel eğitime başlama yaşını bilme, cinsel eğitim konusunda kendini yeterli görme, ailede cinsel eğitim verme durumunun sosyodemografik değişkenlerle arasındaki ilişki ise ki-kare analizleri ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1’de ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri verilmiştir. Ebeveynlerin %54,4’ünü anneler, %45,6’sını babalar oluşturmuştur. Çocukların okul profiline baktığımızda %44,7’si düşük sosyoekonomik düzey anaokullarında, %19,7’si orta sosyoekonomik düzey anaokullarında, %35,6’sı ise yüksek sosyoekonomik düzey anaokullarında eğitim aldıkları saptanmıştır. Ebeveynlerin %53,2’sinin

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri (n=320)

Sosyodemografik özellikler	N	%
Ebeveyn cinsiyeti		
Anne	174	54,4
Baba	146	45,6
Okul profili		
Düşük	143	44,7
Orta	63	19,7
Yüksek	114	35,6
Ebeveyn yaşı		
20–29 yaş	99	30,9
30–39 yaş	170	53,2
40 ve üzeri	51	15,9
Ebeveyn eğitim durumu		
İlköğretim	85	26,6
Ortaöğretim	111	34,7
Üniversite ve üzeri	124	38,7
Ebeveyn mesleği		
İşçi	46	14,4
Memur	116	36,2
Serbest	58	18,1
Ev hanımı	100	31,3
Çocuk cinsiyeti		
Kız	171	53,4
Erkek	149	46,6
Aile yapısı		
Geniş	69	21,6
Çekirdek	251	78,4

30–39 yaş grubunda, %38,7'sinin üniversite ve üzeri eğitimi, %36,2'sinin memur, %31,3'ünün ev hanımı, %53,4'ünün kız çocuğu, %78,4'ünün çekirdek aileye sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 2'de ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgileri ve bilgi kaynakları verilmiştir. Ebeveynlerin cinsel eğitim tanımını %67,2'si bilmesine rağmen cinsel eğitime başlama yaşını sadece %29,4'ünün bildiği belirlenmiştir. Ebeveynlerin %51,9'u çocuğun cinsel eğitimi anne/babasından alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin %45,3'ü cinsel konularla ilgili bilgilerini yeterli bulmaktadır. Ebeveynlerin anne ya da babaları ile cinsel konuları konuşma durumlarına baktığımızda %75,6'sının hiç konuşmadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin (n=320) anne ve babası dışında cinsel konuları sırasıyla %32,1'i öğretmen, %18,9'u abla/ağabey, %17,5'i sağlık personeli gibi kaynaklardan edindikleri bulunmuştur.

Tablo 3'de ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili tutum ve uygulamaları verilmiştir. Ebeveynlerin %58,1'i cinsel eğitim vermediklerini ve %49,1'i verdiklerini belirtmiştir. Cinsel eğitimin %67,2'sinin anneler %9,7'sinin babalar tarafından verildiği saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuğun cinsel konularında sorduğu sorulara karşı %70,3'ünün cevaplamaya çalıştıkları bulunmuştur.

Tablo 2. Ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgileri ve bilgi kaynakları (n=320)

Cinsel eğitim ile ilgili bilgiler	n	%
Ebeveynlerin cinsel eğitim tanımlarını bilme durumları		
Bilmiyor	105	32,8
Biliyor	215	67,2
Ebeveynlerin cinsel eğitime başlama yaşını bilme durumları		
Bilmiyor	226	70,6
Biliyor	94	29,4
Cinsel konularla ilgili bilgilerinizi yeterli bulma durumları		
Yeterli	145	45,3
Yetersiz	175	54,7
Çocuğun cinsel eğitimi alması gereken kişi		
Öğretmenlerinden	26	8,1
Anne/babadan	166	51,9
Bu konuda uzman birinden	110	34,4
Evlenince eşlerinden	18	5,6
Ebeveynlerin anne ya da babaları ile cinsel konuları konuşma durumları		
Hiç konuşmama	242	75,6
Sorduğu halde bilgi alamama	61	19,1
Sorarak bilgi alma	8	2,5
Sormadan bilgi alma	9	2,8
Ebeveynlerin anne ve baba dışında cinsel konuları edindikleri bilgi kaynakları*		
Abila/Ağabey	66	20,6
Arkadaş	28	8,7
Radyo/Televizyon	28	8,7
Dergi/Kitap/Gazete	18	5,6
Öğretmen	112	35,0
Sağlık Personeli	61	19,1
Diğer	36	11,2

*Birden fazla cevap işaretlenmiştir.

Tablo 3. Ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili tutum ve uygulamaları(n=320)

Ebeveynlerin çocuğa cinsel eğitim verme durumu		
Evet	134	41,9
Hayır	186	58,1
Çocuğa cinsel eğitimi veren kişi*(n=134)		
Anne	90	67,2
Baba	13	9,7
Hem anne hem baba	31	23,1
Ebeveynlerin çocuğun cinsel konularda sorduğu sorulara karşı tutumları		
Doğru bulmayıp duymazlıktan gelme	51	15,9
Cevaplamaya çalışma	225	70,3
Sadece dinleme	44	13,8
Çocuğun ebeveynlere daha önce karşı cinsi ile ilgili yaşadığı olumsuz olaylardan (kendi bedenine dokunduğundan vs.) bahsetme durumu		
Evet	19	5,9
Hayır	301	94,1
Ebeveynlerin çocuğun karşı cinsi ile yaşadığı olumsuz olaylar karşısında tutumları*		
Önemsemem	8	2,5
Cinsel eğitim veririm	27	8,4
Öğretmeni ile konuşurum	9	2,8
Genellikle sessiz kalırım	12	3,7
Bazen sessiz kalırım	211	65,9
Çocuğumla konuşarak anlatmasını sağlarım, yanlış bilgilerini düzeltirim	61	19,0
Çocuğumla konuşarak anlatmasını sağlarım, yanlış bilgilerini düzeltmek için erken olduğunu düşünürüm	12	3,7
Çocuğun ebeveynlere daha önce kendinden yaşça büyük birisi ile yaşadığı olumsuz olaylardan (kendi bedenine dokunulduğundan vs.) bahsetme durumu		
Evet	13	4,1
Hayır	307	95,9
Ebeveynlerin çocuğun kendinden yaşça büyük birisi ile yaşadığı olumsuz olayları anlattığında yapılanlar *(n=13)		
Gerekirse çocuğumun psikolojik destek almasını sağlarım.	8	61,5
Polise haber veririm	4	30,7
Önemsemem	-	-
Çocuğumla konuşarak anlatmasını sağlarım, yanlış bilgilerini düzeltirim	7	53,8
Ebeveynlerin televizyon izlerken çocuğun izlediği kanal seçimini yapma durumu		
Evet	224	70,0
Hayır	26	8,1
Bazen	70	21,9
Çocuğun izlemesine izin verilen programlar *		
Dizi film	19	5,9
Sinema	14	4,4
Çizgi film	291	90,9
Yarışma	13	4,1
Spor	4	1,2
Haber	2	0,6
Belgesel vb.	7	2,2
Ebeveynlerin televizyon izlerken cinsellikle ilgili bir sahne olduğunda ilk yapılan uygulama		
TV'yi kapatma	171	53,4
İzlemesine izin verme	15	4,7
İlgisini başka yöne çekmeye çalışma	134	41,9

*Birden fazla cevap işaretlenmiştir.

Çocukların %5,9'unun ebeveynlerine daha önce karşı cinsi ile ilgili yaşadığı olumsuz olaylardan (kendi bedenine dokunduğundan vs.) bahsetmiş olduğu ve bu anlatılan olaylar karşısında ebeveynlerin %65,9'unun "bazen sessiz kalırım" ifadesini kullandıkları, Çocukların %4,1'inin ebeveynlerine daha önce kendinden yaşça büyük birisi ile yaşadığı olumsuz

olaylardan (kendi bedenine dokunulduğundan vs.) bahsetmiş olduğu ve bu anlatılan olaylar karşısında ebeveynlerin %61,5'inin "gerekirse çocuğumun psikolojik destek almasını sağlarım, %53,8'inin "çocuğumla konuşarak anlatmasını sağlarım, yanlış bilgilerini düzeltirim" ve %30,7'sinin "polise haber veririm" ifadesini kullandıkları saptanmıştır.

Tablo 4. Ebeveynlerin cinsel eğitim hakkında bilgi, tutum ve uygulamaları ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki

	Cinsel eğitim tanımı				Cinsel eğitime başlama yaşı				Cinsel eğitim bilgilerini yeterli bulma durumu				Cinsel eğitim verme durumu			
	Biliyor		Bilmiyor		Biliyor		Bilmiyor		Yeterli		Yetersiz		Evet		Hayır	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ebeveyn cinsiyeti																
Anne	132	75,9	42	24,1	65	37,4	109	62,6	85	48,9	89	51,1	106	60,9	68	39,1
Baba	83	56,8	63	43,2	29	19,9	117	80,1	60	41,1	86	58,9	28	19,2	118	80,8
	$\chi^2=13,017$ p=0,000**				$\chi^2=11,710$ p=0,001**				$\chi^2=1,927$ p=0,165				$\chi^2=56,829$ p=0,000**			
Ebeveyn yaşı																
20-29 yaş	53	53,5	46	46,5	20	20,2	79	79,8	28	28,3	71	71,7	25	25,3	74	74,7
30-39 yaş	122	71,8	48	28,2	53	31,2	117	68,8	82	48,2	88	51,8	86	50,6	84	49,4
40 ve üzeri	40	78,4	11	21,6	21	41,2	30	58,8	35	68,6	16	31,4	23	45,1	28	54,9
	$\chi^2=12,910$ p=0,002**				$\chi^2=7,705$ p=0,021*				$\chi^2=23,360$ p=0,000**				$\chi^2=16,759$ p=0,000**			
Ebeveyn eğitimi																
İlköğretim	39	45,9	46	54,1	11	12,9	74	87,1	27	31,8	58	68,2	21	24,7	64	75,3
Ortaöğretim	79	71,2	32	28,8	19	17,1	92	82,9	36	32,4	75	67,6	37	33,3	74	66,7
Üniversite ve üzeri	97	78,2	27	21,8	64	51,6	60	48,4	82	66,1	42	33,9	76	61,3	48	38,7
	$\chi^2=25,153$ p=0,000**				$\chi^2=48,662$ p=0,000**				$\chi^2=35,411$ p=0,000**				$\chi^2=32,826$ p=0,000**			
Ebeveyn mesleği																
İşçi	25	54,3	21	45,7	5	10,9	41	89,1	15	32,6	31	67,4	15	32,6	31	67,4
Memur	92	79,3	24	20,7	62	53,4	54	46,6	77	66,4	39	33,6	70	60,3	46	39,7
Serbest	41	70,7	17	29,3	15	25,9	43	74,1	26	44,8	32	55,2	27	46,6	31	53,4
Ev hanımı	57	57,0	43	43,0	12	12,0	88	88,0	27	27,0	73	73,0	22	22,0	78	78,0
	$\chi^2=16,203$ p=0,001**				$\chi^2=54,893$ p=0,000**				$\chi^2=37,310$ p=0,000**				$\chi^2=34,631$ p=0,000**			
Aile yapısı																
Geniş aile	38	55,1	31	44,9	8	11,6	61	88,4	29	42,0	40	58,0	21	30,4	48	69,6
Çekirdek aile	177	70,5	74	29,5	86	34,3	165	65,7	116	46,2	135	53,8	113	45,0	138	55,0
	$\chi^2=5,857$ p=0,016*				$\chi^2=13,406$ p=0,000**				$\chi^2=0,383$ p=0,536				$\chi^2=4,730$ p=0,030*			
Okul profili																
Düşük düzey	84	58,7	59	41,3	30	21,0	113	79,0	47	32,9	96	67,1	46	32,2	97	67,8
Orta düzey	50	79,4	13	20,6	12	19,0	51	81,0	34	54,0	29	46,0	27	42,9	36	57,1
Yüksek düzey	81	71,1	33	28,9	62	45,6	52	54,4	64	56,1	50	43,9	61	53,5	53	46,5
	$\chi^2=9,638$ p=0,008**				$\chi^2=22,588$ p=0,000**				$\chi^2=16,237$ p=0,000**				$\chi^2=11,900$ p=0,003**			
Çocuk cinsiyeti																
Kız	104	60,8	67	39,2	41	24,0	130	76,0	65	38,0	106	62,0	60	35,1	111	64,9
Erkek	111	74,5	38	25,5	53	35,6	96	64,4	80	53,7	69	46,3	74	49,7	75	50,3
	$\chi^2=6,757$ p=0,009**				$\chi^2=5,159$ p=0,023*				$\chi^2=7,899$ p=0,005**				$\chi^2=6,951$ p=0,008**			

$\chi^2=ki$ kare testi, * $p<0,05$, ** $p<0,01$

Ebeveynlerin %70,0'inin (n=224) televizyon izlerken çocuğunun izlediği kanalların seçimini yaptığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocukları için %90,9'unun çizgi film tercih ettikleri bulunmuştur. Televizyon izlerken cinsellikle ilgili bir sahne olduğunda ilk yaptıkları uygulama olarak %53,4'ünün televizyonu kapattığı, %41,9'unun ise ilgisini başka yöne çekmeye çalıştığı saptanmıştır.

Tablo 4'te ebeveynlerin cinsel eğitim hakkında bilgi, tutum ve uygulamaları ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki verilmiştir. Cinsel eğitimin tanımını ve başlama yaşını bilme durumunun ebeveynlerin cinsiyeti yaşı, eğitim durumu, mesleği, aile yapısı, çocuk cinsiyeti

ve çocukların okul profili ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Cinsel eğitimin tanımını ve başlama yaşını bilme durumunun ebeveynlerin anne olma durumu, yaşı, eğitim düzeyi, memur olma, çekirdek aileye ve erkek çocuğa sahip olma durumu, çocukların okul profil düzeyi arttıkça arttığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Cinsel eğitim bilgilerini yeterli bulma durumunun ebeveynlerin yaş, eğitim düzeyi, memur olma ve erkek çocuk sahibi olma durumu ile çocukların okul profil düzeyi arttıkça arttığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0,05$), anne olma ve çekirdek aileye sahip olma durumu da arttıkça arttığı ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Cinsel eğitim verme durumunun ebeveynlerin

anne olma durumu, yaşı, eğitim düzeyi, memur olma, çekirdek aileye ve erkek çocuğa sahip olma durumu ve çocukların okul profil düzeyi arttıkça arttığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0,05).

TARTIŞMA

Cinsel eğitim doğumdan başlayıp özellikle okul öncesi dönemde yoğunlaşan ve yaşam boyu devam eden bir eğitimidir.^[6,15] Psikoseksüel gelişim kuramcısı Freud, dokunma hazzının oral dönemde ağızda başlayıp, cinsel organda devam ettiği fallik döneme kadar yoğun yaşandığını ve bu haz duygusu bazı çocuklarda mastürbasyon şeklinde bir davranış sorununa da dönüşebileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle cinsel kimliğin geliştiği yaşamın erken evrelerindeki deneyimler oldukça önemlidir.^[21] Bu doğrultuda ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik bilgi tutum ve uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada ebeveynlerin cinsel eğitimin tanımını bilme oranlarının yeterli düzeyde olmadığı ve cinsel eğitime başlama yaşını bilme oranlarının ise oldukça düşük olduğu, yarıdan fazlasının cinsel eğitim ile ilgili bilgilerini yetersiz buldukları ve cinsel eğitim vermedikleri saptanmıştır. Yapılan literatür taramasında ebeveynlerin cinsel eğitim tanımını doğru olarak bilmeme oranının yüksek olduğu^[2,4,7,15,22], cinsel eğitime başlama yaşı konusunda ise yeterli bilgiye sahip olmadıkları bulunmuştur.^[5,7,20,23] Bu çalışma ve diğer çalışmalar doğrultusunda cinsel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan ve cinsel eğitim tanımını doğru bilmeyen ebeveynlerin cinsel eğitime başlama yaşını geciktirebildikleri söylenebilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşabilmeleri için bilgi sahibi olmaları bununla birlikte bilgi seviyelerini yeterli bulmaları son derece önemlidir.^[1,17,24] Bu çalışmada ebeveynlerin yarıdan fazlasının cinsel eğitim ile ilgili bilgilerini yetersiz buldukları ve cinsel eğitim vermedikleri belirlenmiştir. Yapılan benzer çalışmalarda da ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgilerini yetersiz buldukları^[18,19] ve cinsel eğitim verme oranlarının düşük olduğu bulunmuştur.^[2,5,6,7,23] Ayrıca çalışmada ebeveynlerin sosyodemografik değişkenleri ile cinsel eğitime bilgi, tutum ve uygulamaları ile ilişkisine bakıldığında, anne olma durumu, yaş, eğitim düzeyi, memur olma, çekirdek aileye ve erkek çocuğa sahip olma durumu ve çocukların okul profil düzeyi arttıkça cinsel eğitimin tanımını ve cinsel eğitime başlama yaşını bilme ile cinsel eğitim verme oranlarının arttığı ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Özellikle kız çocuğa sahip ebeveynlerin cinsel eğitim tanımını ve başlama yaşını bilme ile cinsel eğitim verme oranının düşük olmasının toplumun erkek ve kıza yüklediği değer ve bakış açısı kaynaklı olabileceğini

düşündürmektedir.^[25,26] Ancak literatürde çalışmanın bu boyutu sınırlıdır. Benzer bir çalışma anne yaşı ile cinsel eğitim tanımını bilme ve çocuk cinsiyeti ile cinsel eğitime başlama yaşını bilme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.^[15] Ebeveynlerin cinsel eğitim bilgilerini yeterli bulma durumları ile sadece aile yapısı ve ebeveyn cinsiyeti arasında anlamlı ilişki yokken diğer sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer çalışmalarda anne ve babaların konu hakkında kendilerini yeterli bulma durumu yönünden aralarında ilişki olmadığı saptanmıştır.^[18,27] Erbil ve ark.'nın^[6] çalışmasında annelerin yaş değişkenleri ile cinsel eğitim verme durumları arasında anlamlı ilişki yokken, eğitim düzeyleri arttıkça cinsel eğitim verme oranlarının arttığı belirlenmiştir. Benzer diğer çalışmalarda da^[4,19] yükseköğrenime sahip olan ebeveynlerin orta ve düşük düzey eğitimi olan ebeveynlere kıyasla cinsel eğitime yönelik daha olumlu tutumlarının olduğu belirlenmiştir. Göçgeldi ve ark.'nın^[17] çalışmasında ise çocuğun cinsiyetine, ebeveynlerin eğitim düzeyine, mesleklerine, yaş gruplarına ve ailenin aylık gelirinine göre cinsel eğitim verme durumu için istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Çalışma bulguları sosyodemografik değişkenlerin ebeveynlerin cinsel eğitim bilgi, tutum ve davranışları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak eğitim verecek sağlık profesyonelinin ebeveynlerin sosyoekonomik kültürel değişkenlerini dikkate alması ve önceliklerini değerlendirebilmesi için yol gösterici olacak daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Çalışmada çocuğun cinsel konularda sorduğu sorulara ebeveynlerin tutumu incelendiğinde çoğunluğunun cevaplamaya çalıştığı belirlenmiştir. Literatürde benzer sonuçlara rastlanmıştır.^[15,18] Bu durumun ebeveynlerin yarısının bu eğitimi anne ve babalar tarafından verilmesi gerektiğini düşünmeleri kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışmada cinsel eğitimi verenlerin büyük çoğunluğunun anneler oldukça azının ise babalar olduğu saptanmıştır. Literatür taramasında da annelerin cinsel eğitim vermede ön planda olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmıştır.^[4,6,15,17,18,28] Dolayısıyla anne ya da babadan alınması temel olan eğitimin alınmaması çocuğu başka kaynaklardan doğru ya da yanlış bilgiyi kazanmaya yönlendirebilir. Ayrıca okullarda çocukların aileden sonra konuşabilecekleri ve güvenebilecekleri cinsel eğitim konusunda eğitim almış öğretmen ve uzman sayılarının artırılması ile çocukların cinsel konularda gerçek dışı, yanlış ya da eksik bilgilenmesinin önüne geçmek mümkün olabilir.^[6,29]

Çalışma sonuçlarına göre ebeveynlerin büyük çoğunluğunun kendi ebeveynleri ile cinsel konuları hiç konuşmadığı saptanmıştır. Bu bulgu literatürle benzerdir.^[6,18]

Ebeveynler çocukluklarında çocukla bu konuda nasıl iletişim kurulacağını modelledikleri bir ebeveynleri olmadığı için kendilerini yeterli görememelerine rağmen, çocukları ile cinsel eğitim hakkında konuşmak gerektiğini düşünüyor olmaları kendilerini sorumlu görmeleri anlamında önemlidir. Bununla birlikte ebeveyn dışında çok düşük oranda olsa öğretmen, abla/ağabey, sağlık personeli vb. kaynaklardan cinsel eğitim hakkında bilgi almış olmaları da cinsel eğitim hakkında çocuklar ile konuşmak gerekliliğini düşünmelerini sağlamış olabilir. Benzer bazı çalışmalarda ise ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgi kaynaklarının ilk sırada arkadaş grubunun olduğu, sağlık personeli ve okuldan bilgi alma oranının ise çok düşük olduğu bulunmuştur.^[6,27] Bu sonuçlar ebeveynlerin cinsel eğitim hakkında kendilerini yeterli görmeleri için eğitim gereksinimlerini ön plana çıkarmaktadır.

Bu çalışmada çocukların ebeveynlerine daha önce karşı cinsi ile ilgili yaşadığı ve kendinden yaşça büyük birisi ile yaşadığı olumsuz olaylardan (kendi bedenine dokunduğundan vs.) bahsetme oranlarının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik aldıkları önlemler sorgulandığında ebeveynlerin yalnızca iki tanesi rahatsız edici bir olayla karşılaştığında kendileriyle paylaşmasını istemiştir.^[16] Ebeveynlerin çocuklarında her konuda kendileriyle rahatlıkla konuşabileceği algısının ve başına gelenleri anlatacakları düşüncesinin oluşturması cinsel istismarı önlemede önemlidir. Ayrıca bu çalışmada ebeveynlerin birçoğu çocuğunun karşı cinsi ile yaşadığı olumsuz olayları kendilerine anlattığında bazen sessiz kalabileceğini, çocuğun kendinden yaşça büyük birisi ile yaşadığı olumsuz olayları anlattığında ise yarısından fazlası çocuğa psikolojik destek almasını ve çocukla konuşarak anlatmasını sağladığını, çok azı ise polise haber verdiğini ifade etmişlerdir. Yapılan literatür taramasında çocukların ebeveynlerine verilen cinsel eğitim farkındalık eğitim programı sonrasında herhangi bir cinsel istismarla karşılaşma durumunda çocukla konuşma, istismarı bildirme ve uzmandan destek alma durumunu ifade etmesinin eğitim öncesine göre artmış olduğu saptanmıştır.^[12,13,30] Cinsel istismarlardan çocukları korumak için yapılacak cinsel eğitim farkındalık eğitim programlarına bu noktada oldukça ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk-televizyon etkileşimini belirleyen kurum temelde ailedir. Ailenin televizyon izleme bilinci ve alışkanlığı çocuğa doğrudan etki etmektedir. Çocuklar, televizyonda sadece çocuk programlarını değil, yetişkinlerin izlediği her şeyi izleme eğilimi göstermektedir.^[31] Bu çalışmada ebeveynlerin birçoğunun televizyon izlerken çocuğunun izlediği kanalların seçimini yaptığı, bu seçimlerinin çizgi

film yönünde olduğu, televizyon izlerken cinsellikle ilgili bir sahne olduğunda ilk yapılan uygulamanın açıklama yapmadan televizyonu kapatmak ve çocuğun ilgisini başka yöne çekmeye çalışmak olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda çalışmamızla benzer sonuçlar göstermektedir.^[32,33] Dolayısıyla ebeveynlerin televizyon yada diğer teknolojik araçları kullanırken erken çocukluk dönemini hedef alan başarılı medya programlarını tercih etmesi, çocukları ile birlikte izlemesi, bu programlar arasında cinselliği yasak veya günah olarak algılanmasına neden olabilecek olumsuz mesajlar vermemesi, kısıtlı sürelerde izletmesi ve program hakkında çocukla iletişim tekniklerini kullanarak açıklama yapması, cinsellik ya da şiddet sunabilen görüntülerle karşılaşmaması için gerekli tedbirleri önceden alması gibi son derece önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Aksi takdirde çocukların kontrolsüz olmaları cinsel gelişimlerinin olumsuz etkilenmesine yol açabilecektir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocuklar sağlıklı cinsel gelişim için ilk olarak cinsel eğitimi anne ve babalarından alırlar bu nedenle ebeveynlerin okul öncesi cinsel eğitim ile ilgili bilinçli ve donanımlı olması gerekir. Çalışmamızda cinsel eğitimi en fazla oranda annelerin verdiği, ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgileri konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri, cinsel eğitim tanımını bilme durumlarının yeterli olmadığı, eğitime başlama yaşını bilme durumlarının oldukça düşük olduğu ayrıca çocuklarına cinsel eğitim vermedikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda aile ve çocukların cinsel eğitim farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim programlarının sayısı artırılmalıdır. Bu eğitimlerde erken çocukluk dönemi çocuk sahibi, yaşça küçük, geniş ailede yaşayan, eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzeyi düşük ebeveynlere, özellikle babalara çocuklarının cinsel eğitimlerinde daha aktif rol alabilmeleri için öncelik verilmesi ve bu ebeveynlerin çocuklarının gelişim dönemlerine göre kademeli olarak cinsel eğitim vermeleri amaçlanmalıdır. Bu eğitimler sırasında okul rehberlik birimleri ve okul hemşirelerinin aileler ile işbirliği yapmaları da önerilmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışan anaokulu öğretmenleri, sağlık profesyonelleri gibi meslek üyeleri de konu hakkında bilgilendirilmelidir. Son olarak bu çalışmanın farklı sosyodemografik değişkenler ile ebeveyn cinsel eğitim yaklaşımları arasındaki ilişkinin değerlendirileceği çalışmalar ile cinsel eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirileceği büyük örneklemliler daha fazla deneysel çalışmaların yapılması da önerilir.

Teşekkür

Çalışmaya katılan ebeveynlere katılımlarından dolayı teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onayı

Çalışma, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu tarafından onaylandı. (onay tarihi ve sayısı: 2016-07/01-15 KAEK-227).

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Ethics Committee Approval

The study was approved by Gaziosmanpaşa University Faculty of Medicine Ethics Committee. (date and number of approval: 2016-07/01-15 KAEK-227).

Peer-review

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure

No financial support has been received.

KAYNAKLAR

- Martin J, Riazi H, Firoozi A, Nasiri M. A sex education programme for mothers in Iran: Does preschool children's sex education influence mothers' knowledge and attitudes? *Sex Educ.* 2018;18:219–30. [CrossRef]
- Mobredi K, Hasanpoor-Azghady SB, Azin SA, Haghani H, Farahani LA. Effect of the sexual education program on the knowledge and attitude of preschoolers' mothers. *J Clin Diagn Res.* 2018;12:6–9. [CrossRef]
- Wilson EK, Dalberth BT, Koo NB, Gard JC. Parents' perspectives on talking to preteenage children about sex. *Perspect Sex Reprod Health.* 2010;42:56–63. [CrossRef]
- Jin, X. The characteristics and relationship of parental sexual knowledge and sex education attitude to young children. *Creative Educ.* 2021;12:2002–10. [CrossRef]
- Kurtuncu M, Akhan LU, Tanır IM, Yıldız H. The sexual development and education of preschool children: Knowledge and opinions from doctors and nurses. *Sex Disabil.* 2015;3:207–21. [CrossRef]
- Erbil N, Orak E, Bektaş AE. Anneler cinsel eğitim konusunda ne biliyor, kızlarına ne kadar cinsel eğitim veriyor? *Uluslararası İnsan Bilimleri Derg.* 2010;7:366–83. <https://core.ac.uk/download/pdf/268072281.pdf>
- Eliküçük A, Sönmez S. Altı yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum.* 2011;25:45–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198040>
- TÜİK. Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2015–2019 (Basın Bülteni); 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?P=Guvencik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>
- Zhang W, Chen J, Feng Y, Li J, Zhao X, Luo X. Young children's knowledge and skills related to sexual abuse prevention: A pilot study in Beijing, China. *Child Abuse Negl.* 2013;37:623–30. [CrossRef]
- Citak Tunc G, Gorak G, Ozyazicioglu N, Ak B, Isil O, Vural P. Preventing child sexual abuse: Body safety training for young children in Turkey. *J Child Sex Abuse.* 2018;27:347–64. [CrossRef]
- Walsh K, Brandon L, Chirio L. Mother-child communication about sexual abuse prevention. *J Child Sex Abuse.* 2012;21:399–421. [CrossRef]
- Apaydın Cırık V, Efe E, Velipaşaoğlu S. Educating children through their parents to prevent child sexual abuse in Turkey. *Perspect Psychiatr Care.* 2020;56:523–32. [CrossRef]
- Navaei M, Akbari-Kamrani M, Esmaelzadeh-Saeieh S, Farid M, Tehranizadeh M. Effect of group counseling on parents' self-efficacy, knowledge, attitude, and communication practice in preventing sexual abuse of children aged 2–6 years: a randomized controlled clinical trial. *Int J Community Based Nurs Midwifery.* 2018;6:285–92. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30465001/>
- Ghorbani M, Zamani-Alavijeh F, Shahry P, Zare K, Marashi T. Understanding Childhood's sexual curiosity: An introduction to sexual health education and health promotion. *Iran J Health Educ Health Promot.* 2015;3:198–210. <http://journal.ihepsa.ir/article-1-328-en.html>
- Tuğrul B, Artan İ. Çocukların cinsel eğitimi ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg.* 2001;20:141–9. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87962>
- Ceylan Ş, Çetin A. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H. Ü Sağlık Bilimleri Fakültesi Derg.* 2015;2:41–59. <https://pdfs.semanticscholar.org/4759/d402ae1f22d67fe8e74d8ec096c99af6c108.pdf>
- Göçgeldi E, Tüzün H, Türker T, Şimşek I. Okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuklara cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarının incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Derg.* 2007;16(9):134–42. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/Tnprek1UTXo>
- Tuğut N, Gölbaşı Z. Okul öncesi dönem çocuğu olan(3–6 yaş) ebeveynlerin cinsel eğitim tutumlarının belirlenmesi. *TJFMPC.* 2019;13:287–94. [CrossRef]
- Nyarko K, Adentwi KI, Asumeng M, Ahulu LD. Parental attitude towards sex education at the lower primary in Ghana. *Int J Elementary Educ.* 2014;3:21–9. [CrossRef]
- Morawska A, Walsh A, Grabski M, Fletcher R. Parental confidence and preferences for communicating with their child about sexuality. *Sex Educ.* 2015;15:235–48. [CrossRef]
- Deniz E, Arslan E. Erken çocukluk döneminde gelişim. Ankara: Ertem Basım; 2011.
- Tortolero SR, Johnson K, Peskin M, Cuccaro PM, Markham C, Hernandez BF, et al. Dispelling the myth: What parents really think about sex education in schools. *J Appl Res Child.* 2011;2:1–19. <https://digitalcommons.library.tmc.edu/childrenatrisk/vol2/iss2/5>
- İşler S, Gürşimşek AI. 3–6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *GEFAD/GUJGEF.* 2018;38:845–67. [CrossRef]
- Lee EM, Kweon Y-R. Effects of a maternal sexuality education program for mothers of preschoolers. *J Korean Acad Nurs.* 2013;43:370–8. [CrossRef]
- Aydoğdu F. Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi ve cinsel eğitim. İçinde: Öztürk Aynal Ş, editör. *Çocuk Gelişimi -2*. Ankara: Eğiten Kitap; 2017. s.71–89.
- Bahtiyar Saygan B, Pekel Uludağlı N. Yaşam boyu toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.* 2021;13:354–82. [CrossRef]
- Eroğlu K, Gölbaşı Z. Cinsel eğitimde ebeveynlerin yeri: Ne yapıyorlar, ne yaşıyorlar? Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Derg. 2005;8:12–21. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29263>
- Chen JQ, Dunne MP, Han P. Prevention of child sexual abuse in China: Knowledge, attitudes, and communication practices of parents of elementary school children. *Child Abuse Negl.* 2007;31:747–55. [CrossRef]

29. Çalışandemir F, Bencik S, Artan İ. Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. Eğitim Bilim. 2008;33:14–27. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/627>
30. Küçük S, Platin N, Erdem E. Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. J Hum Sci. 2017;14: 2865–74. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4349>
31. Şirin MR. Televizyon, çocuk ve aile. İstanbul: İz Yayınları; 1998.
32. Korkmaz M, Saçan S, Yücel AS, Gürkan A, Kırık AM. Çocuk istismarı ve cinsel istismarın önlenmesinde medyanın rolünün incelenmesi. UHPPD. 2015;1–32. https://openaccess.firat.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11508/8211/1791_91210.pdf?sequence=1&isAllowed=y
33. Özsoy D, Atılğan SS. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0–8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: Nitel Bir Araştırma. Selçuk İletişim. 2018;11:96–125. [CrossRef]